

Vergaderjaar 2010-2011

22 054

Reactie op brieven inzake Wapenexportbeleid

Nr.

**INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK
OVERLEG**

Vastgesteld, 21 juni 2011

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben enkele fracties de behoefte om over de volgende brieven enkele vragen en opmerkingen voor te leggen:

1. Aanpassingen in het wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, H. Bleker, d.d. 10 juni 2011
2. Informatie inzake de reactie op het rapport van het IKV over clusterunitie (Kamerstuk 22 054, nr. 166) van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, H. Bleker, d.d. 10 juni 2011

De vragen en opmerkingen zijn op 21 juni 2011 aan de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en de minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd met het verzoek deze te beantwoorden uiterlijk dinsdag 28 juni 2011 om 15.00 uur. Bij brief van [datum] zijn ze door de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en de minister van Buitenlandse Zaken beantwoord.

Inhoudsopgave	Blz.
<ul style="list-style-type: none">• Vragen en opmerkingen vanuit de fracties<ul style="list-style-type: none">○ Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD○ Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA○ Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA○ Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP○ Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66○ Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GroenLinks• Reactie van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	<ul style="list-style-type: none">1-22-56-1010-1313-1415-23

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben kennis genomen van de brief van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en minister van Buitenlandse Zaken over aanpassingen in het wapenexportbeleid. Naar aanleiding hiervan hebben zij nog een aantal vragen en opmerkingen.

et betrekking tot de toetsingscriteria zijn de leden verheugd dat Nederland zich in Europees verband zal inzetten voor aanscherping van bepaalde criteria en verdere harmonisatie van het wapenexportbeleid.

Het is goed dat er meer dan tevoren gekeken zal worden naar het risico dat goederen in de toekomst kunnen worden ingezet bij mensenrechtenschendingen. De leden van de VVD-fractie hebben echter behoefte aan verduidelijking op dit punt. In de brief wordt aangegeven dat als er in een land sprake is van een slechte mensenrechtensituatie dit niet per definitie betekent dat er negatief getoetst zal worden op criterium 2, dit zou immers de facto een wapenembargo betekenen hetgeen Nederland alleen wenselijk acht wanneer hier internationaal afspraken over gemaakt zijn.

Tegelijkertijd word er gezegd dat de mensenrechtensituatie in een land een grotere rol zal spelen. Mogen we ervan uit gaan dat de Nederlandse regering niet over zal gaan tot het afgeven van wapenexportvergunningen naar een land waarin het risico zeer groot is dat de goederen ingezet zullen worden bij mensenrechtenschendingen ook wanneer er in internationaal verband geen wapenembargo op dat desbetreffende land rust?

Met betrekking tot doorvoer zijn de leden van de VVD-fractie van mening dat er een goede balans gevonden dient te worden tussen het respecteren van besluiten van bondgenoten aan de ene kant en het belang van een streng wapenexportbeleid aan de andere. De voorgenomen wijzigingen in het beleid lijken aan die vraag te beantwoorden. Toch willen de leden van de VVD-fractie graag verduidelijking ten aanzien van het standaard afgeven van de Nederlandse doorvoervergunningen. Het nieuwe beleid zal dus inhouden dat de vergunning standaard afgegeven wordt tenzij de goederen naar een bestemming gaan die in het oordeel van de minister van Buitenlandse Zaken bijzondere aandacht verdient. Om hoeveel bestemmingen zal het hier dan gaan? Als deze lijst erg gering is betekent dit namelijk dat er in de praktijk weinig zal veranderen ten opzichte van het huidige beleid. Hoe kijkt de staatssecretaris hier tegen aan?

Tot slot zijn de leden van de VVD-fractie verheugd dat de vertraging van rapportages teruggebracht zal worden naar 3 of 4 maanden en de Kamer in bijzondere gevallen onmiddellijk haar controlerende taak zal kunnen uitoefenen. De leden zijn met het kabinet van mening dat scheiding der machten gerespecteerd moet worden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de fractie van de PvdA hebben met

belangstelling kennis genomen van de brief van de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en van de minister van Buitenlandse Zaken inzake de aanpassingen in het wapenexportbeleid. De leden lezen in de brief dat de staatssecretaris de omwentelingen in de Arabische wereld als voornaamste aanleiding zien om het wapenexportbeleid op enkele punten te wijzigen. De leden van de PvdA-fractie beamen dit gezien het gegeven dat we in het verleden beslissingen hebben genomen die zich op dit moment deels tegen ons keren als we kijken naar wat er met de wapens gebeurt en waar ze terecht komen. Een aangepaste visie lijkt de leden van de fractie van de PvdA daarom zeker gepast. Deze leden hebben echter nog enkele vragen over deze brief.

Toetsingcriteria in perspectief

De leden lezen dat bij de uitvoering van het wapenexportbeleid een vergunning getoetst wordt op de criteria van de EU-gedragscode. Deze criteria zijn vastgelegd in het EU Standpunt 2008/944/GBVB. Naast het Gemeenschappelijke Standpunt vormt de gebruikersgids een belangrijke bron bij de eenduidige toepassing van de criteria. De leden lezen dat enkele lidstaten de term 'harmonisatie' afwijst. De leden vragen welke landen dit zijn en of het kabinet actief de bevordering van het gebruik van deze gebruikersgids onder de aandacht brengt van deze lidstaten? Zijn er andere lidstaten die op dit moment aanpassingen brengen hun wapenexportbeleid vanwege de situatie in de Arabische regio? Zo ja, welke landen zijn bezig met aanpassingen en trekken wij met bepaalde landen op? De leden lezen dat de bewindspersonen een aantal elementen uit de gebruikersgids wenst op te nemen in de criteria. De leden horen graag welke elementen dit precies zijn.

Aanscherping van de criteria 2 en 3

De leden merken op dat de staatssecretaris bij de toetsing aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt in het vervolg meer dan nu al het geval is, een

element van risicoanalyse een rol wil laten spelen. Hij geeft aan dat de reikwijdte van een dergelijke analyse beperkt zal zijn. Hij geeft vervolgens aan dat 'wanneer sprake zal zijn van waarneembare risico's die op termijn tot gewelddadige ontwikkelingen kunnen leiden en waarbij de te exporteren goederen eventueel zouden kunnen worden ingezet, de regering terughoudend zal zijn in het verlenen van een vergunning.' De leden van de fractie van de PvdA vragen een uitgebreide toelichting op deze zinsnede. Wat verstaan de bewindspersonen onder een waarneembaar risico? Hoe toetsen zij dit risico? En waarom zal de reikwijdte van een dergelijke analyse beperkt zijn? De leden merken op dat het Gemeenschappelijk Standpunt juridisch toepasbaar is in Nederland en dat in punt b van criterium 2 de juridische basis dekt. De leden van de fractie van de PvdA vragen of de bewindspersonen kunnen uitleggen waarom zij zo expliciet aangeven dat juridische bezwaarprocedures de beoordeling van een wapenexportaanvraag sterk zullen beïnvloeden?

De leden van de fractie van de PvdA lezen dat criterium 2- de eerbiediging van de mensenrechten in het land van eindbestemming en naleving van het internationaal humanitair recht- aangescherpt gaat worden . De leden kunnen echter uit de kabinetsbrief op geen enkele wijze achterhalen hoe de regering denkt te voorkomen dat in de toekomst door Nederland geleverde wapens bij mensenrechtenschendingen of in conflicten worden ingezet. De leden van de fractie van de PvdA vinden dit zeker opmerkelijk omdat als het gaat om de verdere harmonisatie van het wapenexportbeleid dit kabinet juist nadrukkelijk zegt te gaan inzetten op criterium 2. Kan de staatssecretaris toelichten op welke wijze hij criterium 2 gaat uitvoeren en op welke wijze de naleving hiervan gemonitord gaat worden door Nederland? Kan hij toelichten op welke wijze hij criterium 3 wenst aan te scherpen?

Verdere harmonisatie van het wapenexportbeleid van de

EU lidstaten

In het komende jaar zal de COARM een 'review' van het Gemeenschappelijk Standpunt voeren. Welke concrete garanties gaat de staatssecretaris geven bij de review? Indien bepaalde landen zich verzetten tegen verdere harmonisatie, wat zal dan de inzet zijn van de bewindspersonen?

De leden van de fractie van de PvdA lezen dat Nederland reeds een voortrekkersrol speelt met betrekking tot criterium 8. De richtlijnen laten ruimte voor meervoudige interpretatie en Nederland zal tijdens de *review* van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzetten op een sterkere consistentie van in de toepassing van criterium 8. Kan de staatssecretaris toelichten of zijn insteek ook zo zal zijn dat de harmonisatie ook daadwerkelijk gaat leiden tot een striktere toepassing van dit criterium? Ook vragen de leden of hij kan toelichten hoe het zit met de toepassing van dit ontwikkelingscriterium in Nederland?

Doorvoer

Doorvoer van militaire goederen vanuit (of naar) de EU-NAVO+landen wordt niet getoetst aan de criteria van de code, omdat Nederland vertrouwt op de effectieve exportcontrole van deze als bondgenoten aangemerkte landen. De leden van de PvdA-fractie hebben in eerdere debatten inzake dit onderwerp aangegeven dit uiterst merkwaardig te vinden. De leden vinden het overigens wel positief om te lezen dat de vergunningsplicht breder gemaakt wordt dan nu het geval is. Het is echter onduidelijk waarom de regering bepaalde typen wapens niet aan controle zou willen onderwerpen. Kan de staatssecretaris toelichten welke typen wapens dit zijn en waarom deze niet aan controle zullen worden onderworpen? Kunnen de bewindspersonen toelichten wanneer de nog op te stellen doorvoerlijst beschikbaar zal komen?

De versnelde rapportage

In een eerder uitgebrachte evaluatie over wapenexport merkt de inspectie ontwikkelingssamenwerking en beleidsevaluatie (IOB) op dat de transparantie van het exportcontrole- en wapenexportbeleid zou gebaat zijn bij inzicht in de leidraad voor de besluitvorming. Dit betekent dat bij belangrijke orders wordt gemeld hoe verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen en welk gewicht de niet-verbodscriteria hebben gekregen. De IOB geeft aan dat openbare onderbouwing van de besluitvorming, met inachtneming van de vertrouwelijkheid van informatie, kan bijdragen aan een betere beleidsverantwoording. De IOB merkt vervolgens op dat als beleidswijzingen met betrekking tot landen van bestemming vaker dan nu het geval is worden vastgelegd het beleid beter voorspelbaar zal worden. Dit is van belang voor exporteurs en faciliteert de beleidsverantwoording. Kunnen de bewindspersonen toelichten waarom zij dit aandachtspunt niet overnemen, terwijl een dergelijke leidraad eenvoudig en snel zou kunnen voorzien in transparantie en uniformiteit in de oordeelsvorming?

De selectie

De leden van de fractie van de PvdA hadden graag gezien, gegeven het grote belang voor vrede, veiligheid en mensenrechten, dat bij elke wapenexportvergunning de eindbestemming en het einddoel van de gebruiker (uitgezonderd NAVO-landen) inzichtelijk gemaakt zou worden. Bovendien hadden zij ook graag gezien dat indien een wapenexportvergunning de exportwaarde van een miljoen euro overschrijdt deze vooraf ter goedkeuring aan de Kamer voorgelegd worden. De leden vragen derhalve op welke wijze de bewindspersonen tot de selectie zijn gekomen van wapenexportaanvragen waar de Kamer onmiddellijk zal worden ingelicht? Kunnen zij toelichten waarom gekozen is voor een drempelwaarde van €5 miljoen euro.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA- fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brieven van de staatssecretaris van 10 juni jongstleden. De leden van de CDA-fractie zijn in de eerste plaats van mening dat het Nederlandse wapenexportbeleid in de eerste plaats open, eerlijk en in overeenstemming moet zijn met de internationale verdragen, zoals het non-proliferatieverdrag, VN-resoluties, richtlijnen van internationale exportcontrole-regimes en regelgeving van de Europese Unie inzake de uitvoer van wapens en dual-use items. Wapenexport is een gevoelig en belangrijk onderwerp dat zorgvuldig besproken dient te worden.

Punten m.b.t. brief reactie op het rapport van het IKV over clustermunities

De staatssecretaris zegt in zijn brief van 10 juni jl. dat hij het verzoek, gedaan door de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie op 1 juni, heeft doorgeleid naar de ministers van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De leden van de CDA-fractie vragen de staatssecretaris of hij inzicht heeft op de termijn waarin deze commissie een reactie van de desbetreffende ministers mag verwachten? Graag een reactie van de staatssecretaris.

Punten m.b.t. brief Aanpassingen in het wapenexportbeleid

Ondanks de onvoorspelbaarheid van de ontwikkelingen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten, leiden deze ontwikkelingen in Nederland tot de conclusie dat het wapenexportbeleid op enkele punten moet worden aangescherpt. De leden van de CDA-fractie zijn het hiermee eens. Bij de aanscherping gaat het met name om de vraag hoe het risico op ongewenst gebruik van geëxporteerde

militaire goederen zo klein mogelijk kan worden gehouden en hoe dit risico zijn plaats in de afweging tot vergunningverlening kan krijgen.

De leden van de CDA-fractie constateren dat de regering zulke nuances heeft gereflecteerd en daar ook de noodzakelijke conclusies aan heeft verbonden. In de brief geven zij aan op welke onderdelen zij het beleid willen aanscherpen. Dit gaat achtereenvolgens om de onderdelen:

1. Toetsingscriteria in perspectief
2. Doorvoer
3. Transparantie & parlementaire controle

1. Toetsingscriteria in perspectief

De toetsingscriteria voor het beoordelen van de aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van militair materieel zijn vastgelegd in het EU Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van 8 december 2008. Zij vinden hun oorsprong in teksten die al in 1991 en 1992 door de Europese Raad geformuleerd zijn. Naast het Gemeenschappelijk Standpunt vormt de gebruikersgids (aangenomen in april 2009) een belangrijke bron bij de eenduidige toepassing van de toetsingscriteria.

Het toetsingskader: de acht criteria

1	naleving van de internationale verplichtingen van de lidstaten van de Gemeenschap, met name door de Veiligheidsraad van Verenigde Naties en de Europese Gemeenschap uitgevaardigde sancties, de verdragen inzake non-proliferatie en andere onderwerpen, alsmede andere internationale verplichtingen
2	eerbiediging van de mensenrechten in het land van eindbestemming en naleving van het internationaal humanitair recht door dat land
3	de interne situatie van het land van eindbestemming ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten
4	handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de regio
5	de nationale veiligheid van de lidstaten, van de gebieden waarvan één van de lidstaten de buitenlandse betrekkingen behartigt, alsmede van bevriende landen of bondgenoten
6	het gedrag van het land van eindbestemming ten opzichte van de internationale gemeenschap, met name de houding ten aanzien van terrorisme, de aard van zijn bondgenootschappen en de eerbiediging van het internationale recht
7	het gevaar dat de goederen een andere dan de opgegeven eindbestemming krijgen, hetzij in het aanschaffende land zelf ofwel via ongewenste heruitvoer
8	de verenigbaarheid van de wapenexporten met het technische en economische vermogen van het ontvangende land,

II. REACTIE VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE EN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Inleiding

Wapenexportcontrole is geen exacte wetenschap, maar mensenwerk. Verschillende belangen dienen te worden afgewogen en met elkaar in balans te worden gebracht. Bij de export van militaire goederen worden de veiligheid van Nederland en bondgenoten, onze economische belangen en andere beleidsdoelstellingen (respect voor mensenrechten, democratie) nauwkeurig tegen elkaar afgewogen. In Europees verband hebben we afspraken gemaakt die in principe goed werken. Op basis van acht criteria uit het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944, die zijn gebaseerd op criteria die in 1991 en 1992 door de Europese Raad zijn geformuleerd, worden vergunningaanvragen getoetst. In Nederland werden voor die tijd vergunningaanvragen beoordeeld op basis van vergelijkbare criteria. De regering is van mening dat mede op grond van de ontwikkelingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika enkele aanpassingen van het beleid wenselijk waren. In de Kamerbrief van 10 juni jl. worden deze aanpassingen omschreven. Hieronder gaan wij per thema in op de vragen die uw Kamer op 21 juni jl. schriftelijk heeft gesteld.

Toetsing Criteria 2 en 3

In reactie op de vragen van de leden van VVD, PvdA en SP over de toepassing van criteria 2 en 3 kan de regering melden dat toetsing aan deze criteria plaatsvindt op basis van een zorgvuldige analyse, waarbij onderzocht wordt of een verband bestaat tussen de uit te voeren goederen en eventueel geconstateerde mensenrechtenschendingen. De regering verleent geen vergunning wanneer er een duidelijk risico bestaat dat uit te voeren goederen gebruikt zullen worden voor mensenrechtenschendingen of binnenlandse onderdrukking.

Bij deze toetsing worden naast de aard van het goed, ook de eindgebruiker en het eindgebruik in acht genomen. De aangekondigde aanscherping houdt in dat de regering vanaf nu een analyse van waarneembare dreigingen voor de directe toekomst laat meewegen in haar oordeelsvorming. Daarnaast zal de analyse nog zorgvuldiger worden uitgevoerd, door deskundigen op het gebied van mensenrechten van het ministerie van Buitenlandse Zaken nauwer te betrekken bij de afweging of vergunningen kunnen worden afgegeven. Voor deze afweging baseert de regering zich op alle informatie die het Ministerie van Buitenlandse Zaken ter beschikking staat, inclusief informatie vergaard door onze ambassades, en daarnaast op informatie van NGO's zoals Amnesty International en Human Rights Watch.

Risico-analyse

De leden van de fracties van CDA, PvdA, D66, SP en GroenLinks vragen om een nadere toelichting op de in de Kamerbrief aangekondigde risico-analyse bij de beoordeling van criteria 2 en 3. De regering is niet in staat om in de toekomst te kijken, noch kan zij toekomstige ontwikkelingen en gebeurtenissen elders in de wereld voorspellen. Wel is de regering in staat om op basis van openbare en vertrouwelijke bronnen te komen tot een weloverwogen oordeel over de risico's die gepaard gaan met de export van

product X naar land Y. De acht criteria van het gemeenschappelijk standpunt blijven hierbij leidend.

De aangekondigde risico-analyse betekent dat het ministerie van Buitenlandse Zaken zich bij de oordeelsvorming over vergunningaanvragen mede zal baseren op de regionale en lokale ontwikkelingen m.b.t. stabiliteit, veiligheid en mensenrechten. Vooral bij vergunningaanvragen voor export naar landen waar sprake is van potentiële instabiliteit, zal de analyse m.b.t. deze verschillende thema's zeer grondig geschieden om tot een solide onderbouwd oordeel te kunnen komen. Risico's dienen waarneembaar te zijn om te kunnen leiden tot een afwijzing op basis van de criteria. Staatsvorm of democratisch gehalte van het land van bestemming bieden op zichzelf geen afwijzingsgrond, maar worden wel betrokken bij de analyse van het risico op mensenrechtenschendingen en interne repressie, die vaak samenhangen met een langdurige staat van beleg of het ontbreken van democratische structuren. Daarbij blijft gelden dat onderzoek wordt gedaan naar het mogelijk verband tussen het te exporteren goed en de mensenrechtensituatie en interne stabiliteit in het land van bestemming.

Toetsing Criterium 8

In reactie op de vragen van PvdA, GroenLinks en de SP over de toepassing van criterium 8 kan gesteld worden dat vanzelfsprekend al een zorgvuldige toetsing plaats vindt door Nederland. Hierbij wordt in het bijzonder gekeken naar de verhouding tussen de overheidsuitgaven in het ontvangende land voor defensie en die voor beleidsterreinen als onderwijs en volksgezondheid. Daarnaast wordt getoetst aan de voortgang op het gebied van de Millenniumdoelen. Naar aanleiding van de seminars die Nederland in Europees en nationaal verband heeft georganiseerd over criterium 8, wordt nu gewerkt aan verdere harmonisatie en aanscherping van dit criterium in EU-verband. Hiermee wordt ook nadere invulling gegeven aan de aanbeveling in het IOB-rapport. Om andere lidstaten zo nodig te

assisteren bij de toepassing van de analyse op criterium 8, zal Nederland een korte handleiding of discussiestuk schrijven om met de andere EU-lidstaten te delen.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen tevens naar de mogelijkheid om middelen op Europees niveau te bundelen ten behoeve van de technische analyse op criterium 8. De beoordeling van alle criteria – inclusief criterium 8 - vindt altijd plaats op nationaal niveau door de bevoegde instanties van elke afzonderlijke lidstaat. Nederland is van mening dat verdere harmonisatie, informatie-uitwisseling in de COARM en een handleiding voor de specifieke toepassing van criterium 8 voldoende zijn om een eenduidige toepassing van dit criterium te garanderen.

Harmonisatie EU-beleid en Review Gemeenschappelijk Standpunt

In antwoord op vragen van de PvdA over harmonisatie kan worden gesteld dat alle EU-lidstaten vóór een eenduidige toepassing van de toetsingscriteria zijn, dat is waar het Gemeenschappelijk Standpunt voor staat. De uniforme toepassing van 'best practices' in de Gebruikersgids maakt daar onderdeel van uit. De regering zal zich er sterk voor inzetten dat ook de Gebruikersgids meegenomen wordt bij de review van het Gemeenschappelijk Standpunt. Hierbij zal gekeken worden welke elementen uit de Gebruikersgids eventueel kunnen worden toegevoegd aan de criteria. Een voorbeeld hiervan kan zijn het "track record" van militaire goederen in relatie tot interne repressie en mensenrechtenschendingen te betrekken bij de beoordeling van vergunningen.

In de poging tot verdergaande harmonisatie draait het vooral om de vraag of de EU als geheel bereid is om de 'drempel' voor export van militaire goederen op basis van de criteria 2 en 3 collectief te verhogen.

Het *level playing field* voor bedrijven moet immers behouden blijven. De in onze brief aangekondigde aanscherping van het Nederlandse beleid voeren wij uit op nationale titel. Wij zullen ons er voor inspannen de overige EU-partners hierin mee te nemen.

De leden van de PvdA-fractie vragen naar aanpassingen in het beleid van andere EU-lidstaten. Zowel het Verenigd Koninkrijk als Zweden zijn momenteel bezig met een nationale herziening van het wapenexportbeleid, mede naar aanleiding van de gebeurtenissen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De Nederlandse voorstellen voor nationale aanpassingen werden met belangstelling door deze landen en andere Europese partners ontvangen. De herziening in Zweden zal overigens een langdurig proces zijn, dat mogelijk twee jaar zal duren. Nederland trekt in de Europese Unie nauw op met deze partners, evenals met Duitsland.

De regering is het eens met de leden van de CDA-fractie, die vragen naar de koppeling van harmonisatie aan de review van het Gemeenschappelijk Standpunt. De voorbereiding van de review is inmiddels begonnen. De review vindt plaats onder leiding van de Europese Dienst voor Extern Optreden. Naar aanleiding van de vraag van de leden van de D66-fractie zal Nederland de EDEO verzoeken om in een later stadium ook maatschappelijke organisaties te betrekken bij de review.

De leden van de D66-fractie missen een leidraad voor niet-verbodscriteria. De regering is van mening dat de Gebruikersgids voldoet als leidraad en voldoende aanknopingspunten biedt voor de afwegingen bij deze criteria. Verder zal Nederland zich hard blijven maken voor een betere toepassing van criterium 8.

In reactie op de vragen van de leden van de SP-fractie over het functioneren van de COARM (de Raadswerkgroep Wapenexportbeleid) is de regering van mening dat de huidige informatie-uitwisseling

en discussie binnen de COARM een effectieve manier is om tot een eenduidig wapenexportbeleid te komen. Zo wordt er in COARM uitgebreid gesproken over de wijze waarop landen momenteel omgaan met vergunningaanvragen voor bestemmingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Alle lidstaten kijken vanzelfsprekend nog nauwgezetter dan gebruikelijk naar dergelijke aanvragen. Daarnaast is de COARM het platform waar gesproken wordt over de toepassing van de criteria en eventuele afwijzingen.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen naar de bereidheid om in COARM te pleiten voor 'peer reviews'. De vrijwel maandelijkse bijeenkomsten van de COARM zijn al een vorm van 'peer review', waarbij de lidstaten elkaar onderling bij de les houden.

Doorvoer

De leden van de PvdA, de SP en GroenLinks vragen waarom het kabinet doorvoer van bepaalde typen militaire goederen niet aan controle zou willen onderwerpen en hoe die lijst van militaire goederen waarvoor dat wel gaat gelden er zal uitzien. Zoals in het Algemeen Overleg van 24 maart jl. al werd aangegeven in reactie op de stelling dat Duitsland wel alle doorvoer aan een eigen toetsing onderwierp, heeft het kabinet onderzoek laten doen naar de wijze waarop die doorvoercontrole in Duitsland geregeld is en heeft de staatssecretaris toegezegd dat hij hier inspiratie uit zou putten.

De Duitse doorvoercontrole heeft alleen betrekking op goederen van de lijst van het "Kriegswaffengesetz" en niet op de overige ondersteunende goederen. Deze lijst van te controleren goederen bij doorvoer omvat onder meer gevechtshelikopters en vliegtuigen, oorlogsschepen, tanks en pantservoertuigen en machinegeweren. Duitsland heeft per saldo veel goederen van de Gemeenschappelijke Militaire Lijst van de EU niet in de lijst van het "Kriegswaffengesetz" opgenomen. Zo staan onderdelen, klein-kaliber munitie, "overige" militaire voertuigen, vaartuigen of vliegtuigen en de

meerderheid van militaire elektronica niet op deze lijst. Voor die categorie overige militaire goederen kent Duitsland geen vergunningplicht bij doorvoer, ook niet voor verschepingen die niet van een bondgenoot afkomstig zijn.

Het kabinet is voornemens de Duitse systematiek met enkele toevoegingen over te nemen. De aanpassingen dienen praktisch haalbaar te zijn, voorkomen moet worden dat de douane overbelast wordt en dat de administratieve lasten voor bedrijfsleven en overheid onevenredig toenemen. De Duitse systematiek dient daarbij te worden "vertaald" naar aanpassingen in het bestaande Nederlandse instrumentarium. Het doel is een onderscheid aan te brengen tussen wapens en overige militaire goederen en de eigen controle beheersbaar en handhaafbaar te houden. Dit is precies de reden waarom ook het verschil gemaakt zal worden tussen doorvoer met en zonder overlading. Zoals in de eerdere brief al werd aangegeven is het duidelijk dat in de Duitse doorvoercontrole ook een onderscheid gemaakt wordt op basis van de Duitse betrokkenheid bij die doorvoer. Bij doorvoer zonder overlading ontbreekt die betrokkenheid. Het kabinet wil dat element uit het Duitse voorbeeld overnemen, maar hecht ook aan dat onderscheid omdat het zich heel goed realiseert dat het voor de handhaafbaarheid van onze regels echt uitmaakt of de lading van een schip aan boord blijft of op de kade beschikbaar is voor controle.

De leden van de VVD-fractie menen dat er een goede balans is gevonden tussen het belang om de besluiten van bondgenoten te respecteren en het belang van een streng wapenexportbeleid, maar vroegen om een verduidelijking ten aanzien van het "standaard afgeven" van de Nederlandse doorvoervergunningen. Het "standaard afgeven" geldt als beginsel als er een geldige uitvoervergunning van één van de EU/NAVO+ bondgenoten getoond kan worden. De uitzondering op dat beginsel wordt gemaakt wanneer er sprake is van een goed dat voorkomt op de lijst van

wapensystemen (naar het hierboven beschreven Duitse voorbeeld, aangevuld met vuurwapens en munitie) en een bestemming heeft die naar het oordeel van de Minister van Buitenlandse Zaken bijzondere aandacht dient te krijgen.

Als een doorvoer van een bondgenoot met een door die bondgenoot afgegeven uitvoervergunning een goed betreft dat op de lijst van wapensystemen staat, dan is de algemene vergunning niet geldig voor de doorvoer door Nederland, maar moet een individuele vergunning aangevraagd worden. Die vergunning wordt “standaard afgegeven”, dat wil zeggen zonder aanvullende Nederlandse politieke toetsing, als een bondgenoot een geldige uitvoervergunning heeft afgegeven. Gaat het echter om een land van eindbestemming dat bijzondere aandacht verdient, dan wordt van de standaard afgeweken en gaat het mechanisme van consultatie en de eigen beoordeling in werking treden, vergelijkbaar met de exportvergunningsprocedure.

De regering kan bevestigend antwoorden op de vraag van de leden van de GroenLinks-fractie of bij dat mechanisme van consultatie de staatssecretaris ook bereid is zelfstandig in te grijpen, wanneer het land van herkomst niet bereid is tot afdoende uitleg of herziening.

Transparantie en parlementaire controle

De leden van de CDA-fractie vroegen of het streven naar snellere publicatie van de maandoverzichten van afgegeven vergunningen wel realiseerbaar is. De Belastingdienst/Douane is in nauwe samenwerking met het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie een nieuw automatiseringssysteem aan het ontwikkelen voor de behandeling van vergunningaanvragen voor de uitvoer van strategische goederen. Het programma van eisen voor dat automatiseringssysteem omvat ook rapportagemodules, waardoor het niet langer noodzakelijk zou moeten zijn om ruwe vergunninggegevens handmatig te verwerken tot openbare maandoverzichten van afgegeven

vergunningen. Dat betekent dat het genereren van maandoverzichten aanzienlijk gemakkelijker zal worden en het dus haalbaar zou moeten zijn om sneller en frequenter via zulke maandoverzichten te rapporteren.

De leden van de PvdA-fractie wijzen er op dat de IOB heeft opgemerkt dat als beleidswijzingen met betrekking tot landen van bestemming vaker dan nu het geval is worden vastgelegd het beleid beter voorspelbaar zal worden. De leden van de GroenLinks-fractie vragen om bij elk openbaar gemaakt besluit de toetsing aan de criteria toe te lichten. Beleidswijzigingen ten aanzien van bepaalde landen van bestemming lenen zich zeker voor rapportage, maar dat gebeurt dan ook met grote regelmaat. Niet naar aanleiding van individuele besluiten over vergunningaanvragen, maar omdat de minister van Buitenlandse Zaken de Kamer regelmatig bericht over de ontwikkelingen in het buitenland, over de reactie daarop in de verschillende VN en EU gremia en daarover geregeld met de Kamer van gedachten wisselt. Het is niet voor niets dat in de brief over de aanpassingen in het wapenexportbeleid al in de eerste alinea wordt verwezen naar brieven van 18 februari en 25 maart over de ontwikkelingen in de Arabische regio.

Het is met de huidige middelen in de praktijk niet mogelijk de Kamer per brief gedetailleerd in te lichten omtrent de afweging en toetsing die vooraf is gegaan aan elke afgegeven vergunning voor de uitvoer van militaire goederen (in aantallen variërend van 800 tot meer dan 1500 per jaar). In onze eerdere brief hebben wij aangegeven dat het kabinet bereid is dat te doen met een scherpe selectie van besluiten over de belangrijkste vergunningen. Het kabinet ziet dat als een wezenlijke en haalbare toezegging.

De PvdA, SP en GroenLinks vroegen voorts of de drempelwaarde voor de versnelde rapportage niet verlaagd kan worden en om hoeveel zaken het vanuit historisch perspectief zou gaan. Bij de

vaststelling van de drempelwaarde voor de versnelde rapportage heeft zowel de inhoudelijke focus als de praktische uitvoerbaarheid een rol gespeeld. De focus zou volgens het kabinet moeten liggen op de meest substantiële leveranties van militaire goederen. De nadruk ligt dan op de afstoting van overtollige wapensystemen van onze eigen strijdkrachten en op de levering van complete nieuwbouw wapensystemen aan landen buiten de kring van bondgenoten. Zulke leveranties overstijgen bijna per definitie de drempelwaarde van €5 miljoen euro. Op grond van historische gegevens zal het gaan om ongeveer vijf gevallen per jaar.

Juridische bezwaarprocedure

De leden van de fractie van de PvdA vragen of de bewindspersonen kunnen uitleggen waarom zij zo expliciet aangeven dat juridische bezwaarprocedures de beoordeling van een wapenexportaanvraag sterk zullen beïnvloeden. In de brief hebben wij gesteld dat “bij de besluitvorming rekening gehouden moet worden met het feit dat de gronden voor afwijzing juridisch verdedigbaar moeten zijn in bezwaarprocedures.” Dat betekent niet dat de mogelijkheid van juridische procedures bepalend is voor onze besluiten, maar wel dat wij onze bestuurlijke taak zorgvuldig moeten uitvoeren en kritisch moeten kijken naar de gronden voor onze besluiten en moeten beseffen dat die besluiten vatbaar zijn voor bezwaar en beroep. Naar ons oordeel hoort dat bij de uitgangspunten voor behoorlijk bestuur.

Overige vragen

In reactie op de vraag van de leden van de CDA-fractie over de termijn waarop de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie een reactie zal ontvangen op het rapport van IKV over clustercommunity, kan worden gezegd dat de regering zich beraadt over deze kwestie. De minister van Financiën zal de Kamer hierover informeren.

In reactie op de vragen van de leden van de GroenLinks-fractie over het VN-wapenhandelverdrag (ATT) kan de regering bevestigen dat Nederland een groot pleitbezorger is van een effectief en universeel wapenhandelverdrag. Nederland zal dit onderwerp dan ook in bilaterale contacten aan de orde blijven stellen. Zo is de Minister van Buitenlandse Zaken voornemens tijdens zijn aanstaande bezoek aan India – een van de minder enthousiaste VN-lidstaten op dit onderwerp – het thema aan de orde te stellen. Ook op andere momenten in de aanloop naar de diplomatieke conferentie van medio 2012 zal Nederland dit thema opbrengen.

Wat betreft de scenario's voor wapenexport waar de leden van de GroenLinks-fractie naar vragen is de regering niet van plan om te treden in de beantwoording van hypothetische vragen. De genoemde vergunningen zijn afgegeven op basis van de ook toen al geldende zorgvuldige procedure voor de afweging van de criteria. Deze aanvragen zijn elk afzonderlijk getoetst en hebben geleid tot het afgeven van de vergunningen. Anders dan voorheen worden nieuwe aanvragen voor vergunningen op dit moment beoordeeld volgens een aangepaste procedure, zoals omschreven in de Kamerbrief van 10 juni en in de beantwoording hierboven. De praktijk zal uitwijzen in hoeverre nieuwe vergelijkbare aanvragen anders beoordeeld zullen worden. Wel is het zo dat onder de voorgenomen doorvoerregels de verscheping (met overlading) van automatische geweren naar een land waar een burgeroorlog plaatsheeft – in casu toenmalig Sri Lanka – niet ongetoetst en zeer waarschijnlijk helemaal niet zou hebben plaatsgevonden via Nederlands grondgebied.